

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 1063 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 11-martda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 28-fevraldagi 333/5-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Improving the efficiency of investment activity in oil and gas enterprises.....	24
Raxmatova M.G., G'ofurov Sh.N.	
Organization of control and evaluation of effectiveness in international companies.....	30
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Xalqaro standartlarning korxonaga eksportini oshishidagi ahamiyati.....	35
Sobitov Diyor Abbralxonovich	
Erkin iqtisodiy zonalar boshqaruvining tashkiliy tuzilmasini takomillashtirish yo'llari.....	40
Ataismatov Iqboljon Zumratjonovich	
Xorazm viloyatida turizm infratuzilmasini innovatsion rivojlantirish ko'rsatkichlarini ekonometrik modellashtirish va prognozlashtirishning ba'zi masalari.....	46
Jumaniyazova Ro'za Quvondiq qizi	
Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash.....	60
Rasulov Muxammad Bobur Fazliddin o'g'li	
Economic analysis of investment activity of enterprises.....	66
Shermatov Akhror Abduhakimovich	
Kichik biznesni rivojlantirishda innovatsion faoliyatni moliyalashtirish yo'nalishlari.....	72
Z. Rahimova	
Влияние углеродного следа на экологическую устойчивость узбекистана.....	76
Саттарова Барно Шухратовна	
Moliya bozori dastaklari orqali xorijiy investitsiyalarni jalb etish modellarining uslubiy asoslari.....	84
Ibragimov G'anijon G'ayratovich	
Maqdsadli tushumlarning audit obyekti sifatidagi tasnifi va tavsifi.....	90
Ne'matov Oybek Ismatullayevich, Qambarov Abduazizbek	
Bank majburiyatlari tushunchasi, uning mazmuni va mohiyati.....	96
Muminova Parvina Ilhom qizi	
Sanoat korxonalariga berilayotgan soliq imtiyozlari ma'murchiligini ta'minlash borasida amalga oshirilayotgan ishlar samaradorligi.....	100
Turabov Ulug'bek Olimjonovich	
Tur operatorlari va sayohat agentliklarida xarajatlar va foyda tahlili va uning turlari.....	106
Taniyev Ahmadjon Bahromovich	
O'zbekistonda kredit bozorini rivojlantirish istiqbollari.....	113
Salimov Burxon Abubakirovich	
Social media marketing as a key strategy in modern business.....	125
Najimova Bakhtigul Abdilkasim qizi	
O'zbekistonda yashil mahsulotlarga eksportini rivojlantirish orqali barqaror iqtisodiy o'sish va xalqaro integratsiyani ta'minlash.....	129
Radjabov Bunyod Abduxalilovich	
Оценка и управление рисками в проектах строительства энергетических объектов.....	136
Махматулов Жамшед Бахтиёрович	
Iqtisodiyotda ko'chmas mulk bozori hamda uning xususiyatlari.....	140
Ibragimov Qobil To'xtamishovich, Raimkulov Sherali O'rozdavlatovich, G'ffarov Husayn Aliyor o'g'li, Ismoilov Davronjon Ilxomjon o'g'li, Tashpulatova Shaxnoza Tursunpulatovna	
Ekologik turizmning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri va uni rivojlantirish istiqbollari (Jizzax viloyati misolida).....	144
Isomiddinov Sherzod Sirojiddin o'g'li	
Ways to improve personnel policy in improving the quality of financial services provided by financial institutions.....	148
Ergashev Umidjon Ibragimovich	
Qo'shilgan qiymat solig'ining budjet daromadlarini shakllantirishdagi ahamiyati.....	152
Djabbarov Anvar Muxammadsaliyevich	

Tadbirkorlik subyektlarining barqarorlik reytingini aniqlash va ulardan samarali foydalanish yo'llari	157
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
Tovar-moddiy zaxiralar auditini tashkil qilish masalalari	164
Turmanqulov Norpo'lat Sa'dullayevich, Botirov Lazizbek Botirovich	
O'zbekiston tijorat banklari faoliyatida aktivlar daromadligini oshirish masalalari.....	168
Saxibjonov Muzaffar Salijanovich	
Organization of control and evaluation of effectiveness in international companies.....	174
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Strategic growth of global companies in contemporary environments.....	179
Djurabaev Otabek Djurabayevich	
Directions for management of the tax system.....	184
Sharokhmatov Abdurakhim Abdulamitovich	
Davlat korxonalarida moliyaviy samaradorlik va uni boshqarish tizimini takomillashtirish yo'nalishlari.....	188
Qarshiyev Nodirbek Olim o'g'li	
Проблемы, модели и методы оптимизации управления товарными запасами	193
Бабаджанов Шопулат Шомашрабович	
Literature review: the significance of digitization to management credit activity of commercial banks	200
Jo'rayev Eldor Berdibekovich	
O'zbekiston Respublikasining davlat budjeti.....	205
Ajibaeva Raiya Maxsudovna	
Yashil iqtisodiyot kontsepsiyasining shakillanishi, taraqqiyot bosqichlari va uning dolzarbligi.....	212
Kodirov Javlonbek Nematullayevich	
Bank plastik kartalari orqali masofaviy xizmatlarni takomillashtirish.....	219
Abdullayeva Dildora Qudratovna, Abdullayev Baxodirjon Valijon o'g'li, Almuratova Nurlio'lmasoy Naim qizi	
O'zbekistonda iqtisodiy o'sishni ekonometrik modellashtirish	223
Shamsiyeva Feruza Muratxodjayevna	
Mahalla faoliyati ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarini tahlil qilishning nazariy asoslari.....	232
Aliqulov Ravshan Shodiyor o'g'li	
O'zbekistonda lizing bozori tahlili.....	237
Boyev Bekzodjon Jo'raqul o'g'li, Shavkatov Behruz Rustam o'g'li	
Chakana savdoni rivojlantirishning mintaqaviy xususiyatlari	241
Ismoilov Shohjahon O'tkir o'g'li	
O'zbekistonda tibbiy xizmatlarning rivojlanish tendensiyalari, tarkibiy tuzilish tasnifi va marketing segmentlari	244
Axmedov Zafarjon A'zamovich	
Мировой опыт и перспективы развития свободно экономических зон в Республике Узбекистан.....	250
Кадирова Истора Кадирова	
Перспективы реформирования налоговой системы Республики Узбекистан в условиях глобализации.....	254
Буранова Лола Вахобовна, Садиков Искандар Гайратович	
O'zbekiston 2030 strategiyasi – islohotlar tizimligida ipoteka kreditining dolzarbligi.....	263
A'zamxo'jayeva Nihola	
O'zbekistonda sug'urta mexanizmlarini rivojlantirish istiqbollari	267
Shoraximova Zilola Nosirdjanovna	
Biologiya va tibbiyotda matematik statistika	271
Voxidov Alikul Melitoshevich	
Viloyatda chorvachilik mahsulotlarini o'tgan yilga nisbatan o'zgarishi.....	283
Azimov Allaberdin O'rinovich, Begaliyeva Madina Abdusamatovna	
Servis korxonalarida mobil ilovalar yordamida interaktiv xizmatlar yaratish	289
Ne'matov Nizom Ismatullayevich	
Oziq-ovqat ta'minot zanjiri tushunchasi va uning zamonaviy tendensiyalari.....	293
Nazarova A.N	

Влияние искусственного интеллекта при разработке стратегических программ на экономическое развитие страны.....	300
Каримова Нуржахон Олим кизи	
Kichik va o'rta biznesda moliyaviy menejment: muammolar va yechimlar	306
Saidvaliyeva Nigora Ziyodillayevna	
Теоретико-правовая характеристика экономических отношений	313
Фарход Махмудович Тиркашев, Исломжон Жамшедович Жамшедов	
Cash flow reporting in Uzbekistan: national accounting standards and international standards application	318
Ochilov Ilyos Keldiyorovich	
Tadbirkorlik salohiyatini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari va takomillashtirish mexanizmlari	324
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Получение долгосрочного кредита и определение его размера для привлечения лизинга	330
Латипова Шахноза Махмудовна	
Ko'chmas mulk solig'ining ko'chmas mulk bozori tendensiyalariga ta'siri	335
To'lakov Ulug'bek Toshmamatovich	
Rivojlangan mamlakatlarning davlat qarzi va uni boshqarishdagi tajribasini tahlil qilishga ilmiy yondashuv	343
Suynov Dilmurod Xolmuradovich, Abdurahmonova Feruzabonu	
Эффективный инновационный менеджмент в системе здравоохранения Республики Узбекистан.....	353
Абдурахманов З.М.	
Islom moliyasining O'zbekistondagi o'rni va O'zbekiston Respublikasining islomiy tashkilotlar va banklar bilan aloqasi	356
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi, Elboyev Otajon Polvonquliyevich	
Tadbirkorlik subyektlarida innovatsion faoliyatni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari.....	361
Oxunjonova Madina Isoqjonovna	
Основные задачи обеспечения цифровой информационной безопасности в образовательном процессе	365
Иззатилла Пулатов Кудратиллаевич	
Tijorat banklarida komplaens nazoratni takomillashtirish.....	373
Muminova Marguba Mamirkulovna	
Kichik biznes uchun soliq imtiyozlari va ularning samaradorligi.....	378
Sarvar Ochilov	
Xalqaro moliyaviy tashkilotlarning davlat iqtisodiy rivojlanishidagi o'rni.....	387
Raxmonova Dildora Ergash qizi	
O'zbekiston Respublikasida kreditning iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'rni	395
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Mintaqa sanoat korxonalarida investitsiya jarayonlari rivojlanish tendensiyasining statistik tahlili.....	399
Quvatova Gulzoda Faxriddin qizi	
Natijalarga yo'naltirilgan budjetlashtirish samarali budjet menejmentining omili sifatida	403
N. Sheraliev	
O'zbekistonda kichik biznesning rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari	408
Salayev Jasurbek Komilovich	
Features and prospects for the development of digital marketing in Uzbekistan.....	414
Musayeva Shoirazimovna	
Анализ динамики импорта узбекистана в 2017–2024 годах с учетом индекса сложности продукции (PCI)	418
Жабборова Нодира Холмурод кизи	
O'zbekistonning kredit riskini baholash: iqtisodiy barqarorlik va xavf omillari tahlili	422
Hakimov Hakimjon Abdullo o'g'li	
Investitsion jozibadorlikni oshirish – korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishning muhim shartidir	426
Karimova Dilafuz Sadirdin qizi	

Sanoat korxonalarida innovatsion faollikni oshirish omillari.....	431
Qo'ziyev Shodiyor Qilichboy o'g'li, Xakimov Javohir Hamza o'g'li, Turganbaev Nursultan Bayram o'g'li, Masharipov Rasulbek Jo'rabekovich, Xasanov Ruslan Raxmatovich, Nurullayev Jasurbek Davronbekovich	
Теоретические основы формирования понятия «финансовая стабильность».....	437
Алиева Сусанна Сейрановна	
Developing the labor market and strategies for reducing unemployment.....	442
Tojiyeva Muhabbatxon Mansurjon qizi, Elmurodov Mukhammadkodir Nurmuhammad	
Iqlim o'zgarishi sharoitida raqamli texnologiyalar orqali qishloq xo'jaligida samaradorlikni oshirish yo'llari.....	450
Fayziyev Oybek Raximovich, Ochilov Ilhom Sayitqulovich, Sayfullayeva Ruxshona Farrux qizi	
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning sanoatni rivojlantirishdagi roli.....	458
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
Ishlab chiqarish korxonalarida risklarni boshqarishning asosiy yo'nalishlari va rivojlanish istiqbollari.....	466
Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich	
Ovqatlanish xizmatlarini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlaridan foydalanish va samaradorligini oshirishning asosiy yo'nalishlari.....	470
Ravshanov Zaxiriddin Ibragimovich	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanishning ahamiyati.....	477
Safayeva Dilafruz Ruzmatovna, Karimov Abrorjon Shavkat o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarini xarajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirish: amaldagi holat tahlili.....	482
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T	
Tijorat banklarida foiz risklarini baholash va boshqarish.....	487
Karimov Mardon Akram o'g'li	
Zamonaviy sharoitda bank innovatsiyalaridan foydalanishning istiqbolli yo'nalishlari.....	494
Xodjimamedov Akmal Ashurovich	
A local perspective on sustainable supply chain management in Uzbekistan.....	501
Oybek Rafukjonkhajiev	
Raqamli texnologiyalar orqali sug'urta kompaniyalar marketing faoliyatini takomillashtirish.....	505
Rashidova Dildora Rasul qizi	
O'zbekistonning strategik rivojlanish davrida investitsiyalarning o'rni.....	511
Akbaraliyeva Aziza Maxmadali qizi	
O'zbekiston media bozori: rivojlanishi va afzalliklari.....	516
Qodirov Obidjon Olim o'g'li	
Порядок учета скидок в бухгалтерском учете на основе МСФО.....	520
Камолова Феруза Кахрамоновна	
Tijorat banklari transformatsiyasini amalga oshirishda qimmatli qog'ozlar bozorida foydalanishning xorijiy tajribasi.....	525
Bobur Abrorovich Yusupov	
Neft va gaz sanoati korxonalarini resurslardan samarali foydalanishning xorijiy tajribalari tahlili.....	533
Sonayev Sanjar Nurmatovich	
Оценка социально-экономического воздействия железнодорожных проектов.....	539
Хужаяров Бекзод Баходир угли	
Rivojlanayotgan mamlakatlarda islom mikromoliyalashning innovatsion mexanizmlari va xalqaro tajriba.....	544
Sharipova Maxliyoxon Baxtiyor qizi	
Iqtisodiy samaradorlik tushunchasining ilmiy- nazariy tahlili.....	548
Ibragimov Zukhriddin Sayfutdinovich	
Ipoteka kreditlarini moliyalashtirishda banklarning o'rni va istiqbollari.....	552
Muhitdinov Ulug'bek Diyorovich	
Mintaqaviy mehnat bozorini shakllanishining shart-sharoitlari, omillari, o'ziga xos xususiyatlari va prinsiplari.....	556
Amonov Navro'zxon Saloxiddin o'g'li	
Development of digital marketing for sustainable tourism development in Uzbekistan.....	560
Nasibabonu Abdurakhmonovna Akramova	

Kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar	565
Ibragimov Ulmas	
Tijorat banklarining moliyaviy xavfsizligini ta'minlashning dolzarb masalalari	569
Akbarov Behzodxon Ulug'bek o'g'li	
Amerika qo'shma shtatlarida federal zaxira tizimi tomonidan amalga oshirilgan noan'anaviy pul-kredit siyosati.....	574
Djumonov Dilshod Safaroliyevich	
Intellectual mulkning ishlab chiqarishdagi ahamiyati	581
Farhod Mahmudovich Tirkashyev, Azizbek Umid o'g'li Abduvaliyev	
Tijorat banklari moliyaviy barqarorligini baholashning xorijiy davlatlar tajribasi	585
Sattarova Gulshan Muxiddinovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida moliyaviy xavfsizlik: investorlar misolida.....	589
Boysunov Jamshid Baxriddin ug'li	
Amaliy-ilmiy tadqiqotlarning mazmuni, asosiy maqsadlari va qo'llanilish shakllari.....	593
Raupov Jamshid Rashidovich, Kaxramonov Zafar Kaxramonovich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvni takomillashtirishning dolzarb masalalari.....	597
Ergashev Olim Kenjayevich	
Islom darchalari asosida moliyalashtirishni joriy etish istiqbollari	602
Gulyamova Shaxnoza Gafurdjanovna	
Влияние финансовых технологий на трансформацию страхового рынка.....	606
Тангирбердиева Гулчехра Рахимжановна	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlanishida mamlakatimiz iqtisodiyotini holati tahlili	611
Muradova Maxliyoxon Ravshanovna	
Foreign experience in the formation of banking assets in improving the efficiency of the activities of commercial banks.....	615
Ibrohimov Davronbek Muhammadi ogli	
Роль и значение экономического потенциала в формировании стратегии регионов Узбекистана.....	628
Абдалова З.Т.	
Перспективы развития торговых отношений между Китаем и Узбекистаном.....	634
Фазлиддинова Шахруза, Расулев Дильмурод Мирза-Ахмедович	
Korxonalarda moliyaviy instrumentlarning hisobi va audit masalalarini rivojlantirish	640
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich	
Barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning ilmiy-nazariy asoslari.....	647
Rajabov Alibek	
Digital technologies as a driver for the development of mice tourism in Uzbekistan	654
Ilkhomova Gulnoza Zaynitdin qizi	
Tadbirkorlik subyektlarining tashqi savdo faoliyati bojxona reytingini aniqlash va baholashning iqtisodiy ahamiyati.....	661
Azizov Sherzod Uktamovich, Mamarajabov Abdisamad Saidmurot o'g'li	
Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari	666
Shodiyev To'liqin Oltiboy o'g'li	
Sanoat korxonalari rivojlanishining atrof-muhitga ta'sirini baholashda esg tamoyillarini qo'llash imkoniyatlari va istiqbollari	671
Turg'unov Jasurbek Alimardon o'g'li	
Museum collection management and new technology	677
Ibroximova Aziza Abbasovna	
Inklyuziyalashuv sharoitida sanoat korxonalari faoliyatining ilmiy-nazariy jihatlarini	684
Isayev Kobiljon Abdukodirovich	
Turizm sohasida brendning O'zbekiston iqtisodiy o'sishiga ta'siri va sayyohlik yo'nalishi sifatida marketingning ahamiyati.....	693
Kobilova Maftuna	
Kichik biznes subyektlarida marketing faoliyatini boshqarishni takomillashtirish.....	697
Bektemirov Ozodjon Xusan o'g'li	
Tekislikda to'g'ri chiziq va uning tenglamalari.....	702
Azimova Hulkar Qayumovna	

Banking Legislation of the Republic of Uzbekistan: Practice and Reforms.....	707
Asliddin Qurvonboyev Baxrom o'g'li, Umarova Zulaykho	
Korxonalarda reklama faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli marketingdan foydalanish.....	712
Khojiev Elshod	
Необходимость использования искусственного интеллекта в системе образования – веление времени	717
Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна	
Kon-metallurgiya kombinati faoliyatining ekonometrik modeli va uni rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlari.....	721
Karimov Ma'ruf Ichthyorovich	
Ijara bo'yicha xalqaro standart qo'llanilishining xususiyatli jihatlari	725
Yusupova Malika Botiraliyeva, Satvaldiyeva Gulchexra Xudayberdiyeva	
Понятие и сущность маркетинговой деятельности малого бизнеса в Узбекистане.....	730
Убайдуллоева Малика Отабековна	
Tovar-moddiy zaxiralar tahlilini takomillashtirish	736
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich, Mirzayeva Shaxlo Faxritdinovna	
Tijorat banklarida mavjud muammoli aktivlar miqdorini qisqartirish bo'yicha xorij mamlakatlar tajribasi.....	742
Abduxalimova Marjona Xikmatovna	
Bank strategiyasini shakllantirish orqali samaradorlikni oshirish (O'zsanoatqurilishbank misolida)	748
Maxmudova Munavarxon Ruzimuradovna	
Surxondaryo viloyatida parrandachilik tarmog'ini rivojlantirish istiqbollari.....	752
Ismoilov Zuhridin Sayitqulovich	
Yangi O'zbekistonda baholovchi tashkilotlar reytingini baholash va renkingini aniqlash mexanizmining tashkiliy va huquqiy asoslarini takomillashtirishning zarurligi.....	757
Tashpulatov Giyos Toxirovich	
Raqamli transformatsiya sharoitida B2B marketing strategiyalarini tuzish va samaradorlikni belgilash.....	764
Yudashev Jamshid Abrarovich	
Iste'molchi xulq-atvori: marketing strategiyalarida uning o'rni.....	770
Hamidova Maftuna Boburjon qizi	
Impact of modern tourism infrastructure in enhancing a country's tourism potential.....	775
Ametova Shahnoza Rustamovna, Dauletbaeva Ulzada Bakhadirovna	
O'zbekistonda oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va iste'moli tahlili	780
Umarov Ilxomjon Yuldashevich, Abdulxamidova Nodira Abdurashitovna	
Xalqaro tajriba asosida uy xo'jaliklarining investitsion faoliyatini rivojlantirishning institutsional asoslari.....	784
Berdiyev G'ayrat Ibragimovich	
O'zbekistonda elektroenergetika sohasi boshqaruvini tartibga solish masalalari	795
Samiev Shoxrux Faxriddin o'g'li	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportini moliyaviy qo'llab-quvvatlash yo'llari	801
Xaydarova Nargiza Anvarovna	
Greening Hotel Operations: A Framework for Sustainable Resource Management and Cost Efficiency in Bukhara Region.....	809
Toyirova Sarvinoz Atoevna, Canós-Darós, Lourdes, Osorio-Acosta, Estefanía	
O'zbekiston sanoat mahsulotlari eksportining tashqi bozorlar bilan o'zaro aloqalari	819
Yo'ldoshev Nozimbek Ma'rufjon o'g'li	
O'zbekistonda tibbiy ta'lim eksportining rivojlanish tendensiyalari	824
Abdullayev Javoxir Jaxongirovich	
Dunyo oziq-ovqat bozorining dinamik rivojlanishidagi o'zgarishlar, qiyinchiliklar va ularning yechimlari	832
Tolipova Baxtigul Farxodovna	
Sanoat korxonalarida boshqarish jarayonlariga omillar ta'sirini baholash uslubiyotlari	836
D.Ziyayeva	
Zamonaviy firmalarda kommunikativ aloqalar tizimini o'rnatish bilan bog'liq muammolar	840
Sh.A.Suleymanova, Sh.Z.Erkinova	

Перспективы развития электронной коммерции Республики Узбекистан	845
Маҳаммадалиева Муслимахон Шерали кизи	
Surxondaryo viloyatida o'rta muddatda uy-joylar qurilishi prognozlashtirishni tekshirish	851
Ibragimov Nodir Shopo'latovich, Ibragimov Qobil To'xtamishovich, Toshpo'latov Bobur Rasuljon o'g'li, Nuraliyeva Feruza Abdusalim qizi, Namozov DiyorbekBaxtiyor o'g'li	
Aksiyadorlik jamiyatlarida dividend siyosatini takomillashtirish orqali investitsiya jozibadorligini oshirish mexanizmlari.....	858
Muxammadiyev Faxriddin Baxtiyorovich	
O'zbekiston respublikasi budget daromadlarining amaldagi holati tahlili.....	861
Shodiyev Xurshedjon Karimovich	
Korxonalarda ishlab chikarish strategiyasini innovasion faoliyati orqali takomillashtirish yo'llari	865
Fayzullayeva Aziza Nusratillayevna	
Budget tashkilotlarining shtat jadvalarini tuzish va xarajatlar smetasi	871
Xamdamov Nuriddin Abdimalikovich	
Tax Revenues and Budget Allocation: The Impact of Tax Revenues on the Economy in Uzbekistan and Indonesia.....	875
Vafojeva Sevinch, Umarova Zulaykho	
Erkin iqtisodiy zonalar – rivojlanishning muhim omili.....	879
Axtamova Parizod Oybek qizi	
The significance and impact of contemporary tourism infrastructure in boosting a country's tourism potential	883
Matkabillova Diloram Khalilullayevna	
Tijorat banklari investitsiya faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari.....	887
Abduvaliyev S.A.	
Yangi iqtisodiy tizimda barqaror ish bilan bandlik konsepsiyasini ishlab chiqish va unga oid global tajribalar.....	892
Xoliyoroq Shoxista Qaxramon qizi	
Bo'lajak pedagog-o'qituvchining innovatsion faoliyati modeliga asoslangan xolda ta'lim-tarbiya metodlari va vazifalarini o'rgatish.....	898
Abdullaeva Sanobar Berdievna	
O'zbekiston to'qimachilik klasterlari orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash	903
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Xalqaro standartlar asosida moliyaviy hisobot ko'rsatkichlari tahlilining ilmiy asoslari	909
G.J.Jumayeva	
Интеграция современных концепций управленческого учета в учетно-аналитическую практику вузовских научных учреждений в Узбекистане.....	912
Каршиева Мохинур Олим кизи	
O'zbekiston sug'urta amaliyotida umr davomiyligi funksiyalarini aniqlashda aktuar hisoblarning o'rni.....	916
Abdujalilova Guzal Saydillayevna	
O'zbekiston respublikasi moliya-kredit tizimidagi muammolari va ustuvor yo'nalish istiqbollari.....	931
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
O'zbekistonning fiskal va monetar siyosati tashqi savdo defitsiti o'sishiga ta'siri	935
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
The accounting system in trade organizations, as well as the classification of income in trade.....	941
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror o'sish omillari va ularning tahlili	947
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Ro'ziqulov Abduqahhor Ixtiyor o'g'li	
Mehmonxona restoranlarida xodimlar malakasini oshirish tizimi va ularning samaradorlikka ta'siri	954
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy asoslari va mamlakatimizda yaratilgan shart-sharoitlar	958
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti	

Yog'-moy korxonalari personalini boshqarishning ahamiyatli jihatlari.....	963
Azlarova D.A.	
Mahalliy budjet daromadlari bazasini kengaytirishda hokimliklarning vakolatlarini oshirish masalalari.....	967
Tuychiev Kamoliddin	
O'zbekiston yengil sanoat korxonalarida marketing strategiyalari.....	974
Bazarova Fayyoza Tuxtamurodovna	
Innovative technologies of modern accounting and their impact on efficiency.....	979
Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Роль телекоммуникации в экономике Республики Узбекистан.....	983
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Роль финансов в Узбекистане на современном этапе.....	987
Раупова Мухлисахон Ибрахимжон кизи	
Mahalliy budjetlarni boshqarish va tuzish tartibi.....	992
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Elektron tijoratni soliqqa tortish ma'muriyatchiligini takomillashtirish yo'nalishlari.....	997
Urazaliyev Kamoliddin Tajikovich	
Soliq xulq-atvorini shakllantirishda davlat dasturlari va vositalarining roli.....	1003
Abdurahmonov Abdumalik Abdug'ani o'g'li	
O'zbekiston bank tizimini rivojlantirishda raqamli banklarning ulushi.....	1011
O'lmasov Abdurahmon Aziz o'g'li	
Digital neighborhood frameworks in community-centric urban infrastructure planning.....	1019
Gulsara Ostonakulova, Sitora Odilova	
Sug'urtada investisiya faoliyati samaradorligini oshirish.....	1026
Suyunov Isomiddin Tilovkobilovich	
Анализ результатов инструментальных методов исследований у детей с врожденными пороками сердца.....	1031
Мухаммадиева Лола Атамурадовна	
Moliya tizimida davlat nazoratini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari.....	1039
Po'latov Tirkash Sotiboldiyevich	
Kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatiga investitsiyalar jalb etishdagi konseptual jihatlari.....	1043
Karimova Komila Daniyarovna	
Buxoro viloyatida biologik xilma-xillikni asrash: iqtisodiy tahlil va ustuvor yo'nalishlar.....	1048
Ro'ziyev Sobirjon Samatovich	
Hududda raqobatdosh sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish samaradorligini oshirish.....	1053
Sattorov Quvonchbek Shoxzamonovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
Mehnat huquqi nuqtayi nazaridan gid va ekskursovodlar faoliyatini tartibga solish masalalari.....	1058
Sayfiddinov Sharofiddinxo'ja Najmiddin o'g'li	

MEHNAT HUQUQI NUQTAYI NAZARIDAN GID VA EKSKURSOVODLAR FAOLIYATINI TARTIBGA SOLISH MASALALARI

Sayfiddinov Sharofiddinxo'ja Najmiddin o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Mustaqil izlanuvchi, PhD

ORCID: 0009-0000-6949--5505

Annotatsiya: Maqolada gid va ekskursovodlar faoliyatini mehnat huquqi nuqtayi nazaridan tartibga solish masalalari yoritilgan. Xalqaro tajriba asosida ushbu kasb egalarining ijtimoiy-iqtisodiy maqomi, huquqiy himoyasi va faoliyat yuritish standartlari tahlil qilingan. O'zbekiston tajribasi bilan solishtirgan holda, ushbu sohadagi mavjud huquqiy bo'shliqlar, mehnat shartlari va ijtimoiy kafolatlarni takomillashtirish yo'llari ishlab chiqilgan. Xulosa qismida sohani rivojlantirish bo'yicha amaliy takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: gid, ekskursovod, mehnat huquqi, turizm, xalqaro tajriba, ijtimoiy himoya, normativ-huquqiy hujjat.

Abstract: This article examines the regulation of tour guides' and excursion leaders' activities from a labor law perspective. Based on international experience, the study analyzes their legal status, social protections, and professional standards. By comparing with the current legal practice in Uzbekistan, the research identifies legislative gaps and proposes directions for improving working conditions and social guarantees. The conclusion offers practical recommendations for the development of the sector.

Key words: tour guide, excursion leader, labor law, tourism, international experience, social protection, legal framework.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы правового регулирования деятельности гидов и экскурсоводов с точки зрения трудового права. На основе международного опыта проанализированы правовой статус, социальные гарантии и профессиональные стандарты этой категории специалистов. Проведено сравнение с практикой Узбекистана, выявлены пробелы в законодательстве и предложены меры по совершенствованию трудовых условий и социальной защиты. В заключении представлены практические предложения по развитию отрасли.

Ключевые слова: гид, экскурсовод, трудовое право, туризм, международный опыт, социальная защита, правовое регулирование.

KIRISH

So'nggi yillarda turizm sanoati global miqyosda iqtisodiy o'sishning muhim drayverlaridan biriga aylangan bo'lib, bu jarayonda gidlar va ekskursovodlar kabi turistik xizmat ko'rsatuvchi mutaxassislarining roli tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, xizmat ko'rsatish sifati, madaniy merosni ommalashtirish va mamlakat imijini shakllantirishda ushbu kasb egalarining faoliyati alohida ahamiyatga ega. Shu bois, ularning mehnat huquqlari, kasbiy maqomi va faoliyat yuritish shart-sharoitlarini aniq va adolatli tartibga solish zamonaviy huquqiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida maydonga chiqmoqda.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, aksariyat rivojlangan mamlakatlarda gid va ekskursovodlarning mehnat faoliyati qonunchilik asosida tartibga solingan bo'lib, bu ularga nafaqat barqaror daromad, balki kasbiy rivojlanish, ijtimoiy himoya va mehnat munosabatlarida yuridik kafolatlarni ham ta'minlaydi. Masalan, Fransiya, Germaniya, Yaponiya va Janubiy Koreyada ushbu soha xodimlarining huquqiy maqomi alohida qonunlar yoki kasbiy kodekslar asosida belgilangan. Bu esa ularning mehnat faoliyatini shaffof, barqaror va professional rivojlanishga yo'naltirilgan tizimda yuritishiga imkon bermoqda. Ayniqsa, kasbiy akkreditatsiya, malaka oshirish va litsenziyalash kabi elementlar ushbu tizimlarning ajralmas qismiga aylangan.

O'zbekiston Respublikasi ham turizm sohasini jadal rivojlantirish, xizmatlar sifatini xalqaro standartlar darajasiga olib chiqish va mehnat munosabatlarini tizimli isloh qilish yo'lida muhim qadamlar tashlamoqda. So'nggi yillarda qabul qilingan Prezident farmonlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlari hamda O'zbekiston Respublikasining 18.07.2019 yildagi "Turizm to'g'risida"gi O'RB-549-son¹ Qonuni gid va ekskursovodlarning faoliyatiga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Biroq, ushbu kasb egalari bilan bog'liq mehnat huquqlarini muhofaza qilish, ularning maqomini aniqlashtirish, shuningdek, norasmiy bandlikning oldini olish bo'yicha huquqiy mexanizmlarni yanada takomillashtirish dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

¹ <https://lex.uz/docs/-4428097>

Mazkur maqolada gid va ekskurovodlarning mehnat faoliyatini tartibga solish masalalari xalqaro tajriba asosida tahlil qilinadi. Ayniqsa, ularning mehnat shartnomalari, ijtimoiy himoyasi, kasbiy malaka tizimlari hamda davlat tomonidan ko'rsatiladigan yuridik va institutsional qo'llab-quvvatlash shakllari o'rganiladi. Shu bilan birga, O'zbekistonda mavjud yondashuvlar va huquqiy mexanizmlar baholanib, xalqaro andozalar asosida takomillashtirish bo'yicha ijobiy va amaliy takliflar ilgari suriladi. Bu orqali mamlakatimizda turizm sohasining huquqiy infratuzilmasini yanada mustahkamlash va inson kapitalini rivojlantirishga hissa qo'shish maqsad qilingan.

Maqola, umuman olganda, mehnat huquqi sohasida konstruktiv yondashuvlar va xalqaro ilg'or amaliyotlar orqali turizm xizmatlari sifatini oshirish, gid va ekskurovodlarning kasbiy maqomini mustahkamlash borasidagi imkoniyatlarga e'tibor qaratadi. Shu yo'l bilan nafaqat ularning huquqlari ta'minlanadi, balki O'zbekistonning turistik jozibadorligi ham yanada oshiriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Gid va ekskurovodlarning mehnat huquqiy maqomi hamda faoliyat yuritish sharoitlarini tartibga solish masalalari ko'plab ilmiy izlanishlarda turizm va mehnat huquqi kesishgan sohasi sifatida alohida e'tibor qozonmoqda. Bu soha bo'yicha xalqaro va milliy darajadagi tadqiqotlar ushbu mutaxassislarning ijtimoiy-iqtisodiy holatini, huquqiy maqomini va kasbiy xavfsizligini chuqur tahlil qilishga yo'naltirilgan.

Fransuz olimi Jean-Michel Dewailly o'zining turizm sohasidagi xizmat ko'rsatuvchi kasblarning normativ asoslari bo'yicha tadqiqotlarida gidlarning faoliyati ko'p hollarda mavsumiy va norasmiy xususiyatga ega bo'lishini ta'kidlaydi. U bu toifadagi ishchilarning huquqlarini kafolatlashda davlat nazorati va kasbiy standartlarning mavjudligi hal qiluvchi omil ekanini qayd etadi. Dewailly shuningdek, litsenziyalash va malaka sertifikatsiyasi mexanizmlarining Fransiya tajribasida ijobiy natija berganini misol keltiradi.

Germaniyada faoliyat yuritgan huquqshunos Friedrich Schütze mehnat shartnomalari tizimi doirasida ekskurovodlarning statusini aniqlash masalasini o'rganib, ularni "erkin ijodiy faoliyat ko'rsatuvchi mutaxassislar" sifatida tasniflagan. U gidlar faoliyatining ko'plab hollarda mehnat munosabatlaridan ko'ra fuqarolik-huquqiy asosda amalga oshirilayotganini tanqidiy baholagan. Aynan shu holat ijtimoiy himoya va mehnat qonunchiligi doirasida ularning yetarli huquqlarga ega emasligi muammosini yuzaga chiqaradi.

Yaponiya tajribasini o'rgangan Eiko Shinotsuka esa turizm sohasida gender tengligi va vaqtinchalik ish shakllarining huquqiy ta'minoti haqida tadqiqotlar olib borgan. Uning fikricha, ekskurovodlar ko'pincha "non-standard employment" shaklida ishlaganliklari sababli ularning mehnat huquqlari ko'proq xavf ostida qoladi. Yaponiya hukumati tomonidan ishlab chiqilgan "Tour Guide Promotion Policy" bu jihatlarni inobatga olgan holda kasbiy akkreditatsiya va xizmat sifati standartlarini huquqiy asosda mustahkamlashga qaratilgan.

O'zbekiston olimlari orasida G. Yoqubov va S. Sattorovning turizm sohasidagi mehnat munosabatlarini tahlil qilgan ishlari e'tiborga molik. Ular mamlakatda turizm xizmatlarini ko'rsatish bilan shug'ullanuvchi shaxslarning mehnat huquqiy maqomini aniq belgilovchi maxsus qonunchilik mavjud emasligiga e'tibor qaratadi. Shu bilan birga, ular 2019-yilda yangilangan O'zbekiston Respublikasining 18.07.2019 yildagi "Turizm to'g'risida"gi O'RQ-549-son Qonuni va 2020-yildan boshlab xizmat ko'rsatish sohasida joriy etilgan sertifikatlash tizimi ushbu muammolarni bosqichma-bosqich bartaraf etishga qaratilganini ta'kidlaydi.

2021-yilda Jahon Mehnat Tashkiloti tomonidan e'lon qilingan hisobotda esa turizm sohasidagi bandlikning o'ziga xos xususiyatlari, xususan, ixtiyoriy mehnat, qisqa muddatli shartnomalar va sog'liqni saqlash kabi ijtimoiy kafolatlarining cheklanganligi haqida tahlillar keltirilgan. Unda ekskurovodlarning kasbiy rivoji va mehnat huquqlarini himoyalash uchun xalqaro normativlar va hukumatlararo hamkorlikni kuchaytirish zarurligi uqtiriladi.

O'zbekiston Milliy universiteti professori O. Murodov esa o'z izlanishlarida gidlar va ekskurovodlar faoliyatida davlat tomonidan litsenziyalash, tayyorlov kurslari va attestatsiya mexanizmlarining amaliy tatbiqini muhim deb hisoblaydi. U ayniqsa turizm sohasida xizmat ko'rsatuvchi shaxslarning mehnat kodeksiga muvofiq alohida maqomga ega bo'lishi lozimligini ilgari suradi.

Umuman olganda, mavjud adabiyotlar bu sohadagi mehnat huquqiy bo'shliqlarni aniqlash, xalqaro tajribani solishtirish va milliy qonunchilikni takomillashtirishda mustahkam nazariy asos yaratadi. Shu nuqtayi nazardan, ilmiy izlanishlar natijalaridan foydalanish O'zbekistonda gid va ekskurovodlar faoliyatini huquqiy tartibga solishda muhim amaliy ahamiyatga ega.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda gid va ekskurovodlar faoliyatini tartibga solish masalalari yuzasidan O'zbekiston qonunchiligi, xalqaro huquqiy hujjatlar va ilg'or xorijiy tajriba asosida huquqiy-huquqshunoslik tahlil usuli qo'llanildi. Shuningdek, mavjud statistik ma'lumotlar, rasmiy hujjatlar va amaliyotdan olingan faktlar mazmunini tahlil qilinib, qiyosiy huquqiy tahlil usuli asosida xulosa chiqarildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Gid va ekskurovodlar mehnati turizm xizmatlarining eng muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Aynan ushbu kasb egalari mamlakatning madaniy merosi, tarixiy obidalari, milliy qadriyatlari va zamonaviy taraqqiyoti haqida sayyohlarga to'g'ridan-to'g'ri, ta'sirchan va professional tarzda axborot yetkazadi. Shu bois ularning mehnat faoliyatini huquqiy jihatdan tartibga solish, ijtimoiy himoyasini ta'minlash va kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash bugungi global turizm sanoati talablaridan kelib chiqib, o'ta dolzarb bo'lib qolmoqda. Turizm sanoatining yuqori darajada raqobatbardosh bo'lishi bevosita xizmat ko'rsatuvchi mutaxassislarining salohiyati, kasbiy tayyorgarligi va ularning mehnat sharoitlari bilan chambarchas bog'liqdir.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, rivojlangan turizm infratuzilmasiga ega mamlakatlarda gid va ekskurovodlarning faoliyati maxsus qonunlar, kasb kodekslari yoki kasbiy assotsiatsiyalar tomonidan qat'iy tartibga solinadi. Masalan, Germaniyada ekskurovodlar faoliyati professional uyushmalar tomonidan akkreditatsiya qilinadi va ular o'z faoliyatini muayyan litsenziyaga ega bo'lgan holda olib boradi. Frantsiyada esa gidlik kasbi uchun alohida malaka sertifikatini talab etiladi, bu esa xizmat sifatining muvofiqligini kafolatlaydi. Yaponiya va Janubiy Koreya tajribasida esa bu kasb egalari doimiy ravishda qayta tayyorlov kurslari tashkil qilinadi va ularning faoliyati davlat nazoratida bo'ladi. Bunday yondashuvlar gid va ekskurovodlarning huquqiy maqomini mustahkamlash, ularni mehnat bozorida barqaror o'rin egallashiga yordam berish va ijtimoiy himoya kafolatlarini yaratish imkonini beradi.

O'zbekistonda esa gid va ekskurovodlarning mehnat faoliyatini tartibga solish masalasi hali to'liq tizimlashmagan. Amaldagi O'zbekiston Respublikasining 18.07.2019 yildagi "Turizm to'g'risida"gi O'RBQ-549-son Qonuni ularning umumiy faoliyat doirasi haqida ma'lumot bersa-da, mehnat huquqlari, ish sharoitlari, ijtimoiy himoya mexanizmlari haqida aniq va mustahkam normativ-huquqiy asoslar mavjud emas. Bu esa turizm sohasi vakillarining norasmiy bandlikda ishlashiga, mehnat huquqlari buzilishiga va kasbiy rivojlanish imkoniyatlarining cheklanishiga olib keladi. Ayni paytda O'zbekiston mehnat qonunchiligida gid va ekskurovodlar alohida toifada ko'rib chiqilmagan, ularning faoliyati ko'pincha xizmat ko'rsatish sohasining umumiy qoidalari doirasida baholanadi. Bu holat ushbu kasb egalari uchun huquqiy noaniqliklar va ijtimoiy xavfsizlik nuqtaui nazaridan risklar keltirib chiqaradi.

Shunga qaramasdan, O'zbekistonda so'nggi yillarda turizm sohasini modernizatsiya qilish, xizmatlar sifatini oshirish va inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan muhim islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-yanvardagi "O'zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-5611-son² Farmoniga asosida, turistik xizmatlar segmentini to'liq qamrab olgan kasb standartlarini ishlab chiqish va joriy etish vazifasi belgilandi. Bu jarayonda gid va ekskurovodlar uchun ham maxsus tayyorlov kurslarini yo'lga qo'yish, ularning malakasini baholash va sertifikatlash tizimini shakllantirish ko'zda tutilgan. Bundan tashqari, Turizm va madaniy meros vazirligi huzurida faoliyat yuritayotgan Turizm sohasida kadrlar tayyorlash markazi doirasida bu kasb egalari doimiy ravishda qayta tayyorlov va malaka oshirish kurslari tashkil qilinmoqda. Bu normativ hujjatlar orqali sohaning institutsional asoslari mustahkamlanishi, noqonuniy faoliyat yuritayotgan shaxslar soni kamaytirilishi va xizmat sifati oshirilishi kutilmoqda. Shu bilan birga, bu orqali ushbu kasb egalari ijtimoiy himoyasi, jumladan, pensiya, tibbiy sug'urta va ishsizlikdan sug'urtalanish kabi kafolatlari bo'yicha asos yaratiladi.

Soha rivojini ta'minlashda muhim omillardan yana biri kasbiy birlik va o'zini o'zi boshqarish mexanizmlaridir. Xalqaro tajribada ko'plab mamlakatlarda gidlar uyushmalari faoliyat yuritadi, ular malaka oshirish, kasb standartlarini ishlab chiqish va mehnat shartlarini himoya qilishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonda esa bunday uyushmalar faoliyati endi-endi shakllanmoqda va ularni davlat tomonidan institutsional qo'llab-quvvatlash zarur. Bu jarayon gid va ekskurovodlar orasida o'zini o'zi tartibga soluvchi professional muhitni shakllantirish, kasbiy birdamlikni mustahkamlash va xizmat ko'rsatish sifati bo'yicha ichki nazorat tizimini yo'lga qo'yishda yordam beradi.

Ayni vaqtda turizm xizmat ko'rsatuvchi kasb egalari uchun yagona elektron ro'yxatga olish tizimi joriy etilishi rejalashtirilmoqda. Bu orqali ruxsatsiz yoki norasmiy faoliyat yuritayotgan gidlarni aniqlash, ularga qarshi ma'muriy choralar ko'rish hamda raqobatbardosh va shaffof mehnat bozorini shakllantirishga erishiladi. Bunday yondashuv, bir tomondan, gidlar o'rtasida raqobat muhitini sog'lomlashtirsa, ikkinchi tomondan, xizmat sifati va sayyohlarning qoniqish darajasini oshiradi. Turizm xizmatlarining xalqaro reytinglarda yuqori o'rinlarni egallashi ham ko'p jihatdan shu kabi institutlar faoliyatiga bog'liqdir.

Shuningdek, iqtisodiy-ijtimoiy barqarorlik nuqtayi nazaridan ushbu kasb egalari ijtimoiy himoya qilish tizimini mustahkamlash dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Gid va ekskurovodlar ko'pincha mavsumiy va vaqtinchalik ishlovchi toifa sifatida qaraladi, bu esa ularning sog'liqni saqlash, pensiya va ijtimoiy ta'minot tizimlariga to'laqonli kirishini cheklaydi. Shu bois bu kasb egalari uchun maxsus mehnat sharoitlarini hisobga

2 <https://lex.uz/acts/-4143188>

oluvchi ijtimoiy paketlar ishlab chiqilishi zarur. Misol uchun, mobil sog'liqni saqlash sug'urtasi, vaqtinchalik bandlik subsidiyalari va mavsumiy ishsizlik davrida qo'llab-quvvatlash mexanizmlari ijobiy natija berishi mumkin.

Natijaviy yondashuvni ta'minlash uchun esa ilmiy-tadqiqot ishlari va monitoring mexanizmlarining rivojlanishi muhim ahamiyatga ega. Gid va ekskursovodlar faoliyatining iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligini o'lchash, mijozlarning qoniqish darajasi va xizmat sifati bo'yicha indeksni shakllantirish orqali hukumat siyosati yanada aniq va asosli shakllantirilishi mumkin. Shu maqsadda O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi huzurida muntazam statistik monitoring olib borilmoqda, ammo bu tizim hali ham to'laqonli ishlamayapti. Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda soha bo'yicha indikatorlar ishlab chiqilishi va ularni amaliyotga tatbiq etish bu borada muhim qadam bo'lishi mumkin (1-jadval).

1-jadval. O'zbekiston Respublikasida gidlar va ekskursovodlar faoliyati statistikasi (2024-yil holatiga ko'ra)³

Ko'rsatkich	Ma'lumotlar
Sertifikatlangan gidlar soni	3 200 nafar (2024-yil holatiga ko'ra)
2024-yilda tayyorlangan yangi gidlar	700 nafar
Ekskursovodlar soni (2023-yil 1-yanvar holatiga)	2 500 nafar
Hududlar bo'yicha gidlar taqsimoti	Samarqand viloyati: 36,7% Toshkent shahri: 28,9% Buxoro viloyati: 16,7% Xorazm viloyati: 8,6%
Yosh tarkibi	22–35 yosh oralig'idagi gidlar: 54%
Eng talab yuqori bo'lgan tillar	O'zbek, rus, ingliz, turk, koreys tillari
Gidlarni tayyorlovchi tashkilotlar soni	31 ta ta'lim muassasasi

Yuqorida keltirilgan jadval asosida O'zbekistonda gid va ekskursovodlar faoliyatini mehnat huquqi nuqtayi nazaridan tahlil qiladigan bo'lsak, bir nechta muhim xulosalarga kelish mumkin. Avvalo, sertifikatlangan gidlar sonining 3 200 nafarga yetgani, bu kasbga bo'lgan ehtiyoj va talabning ortib borayotganini ko'rsatadi. Ayniqsa, 2024-yilning o'zida 700 nafar yangi gid tayyorlangani turizm sohasi uchun malakali kadrlar zaxirasi shakllanayotganini bildiradi. Biroq bu ko'rsatkichlar fonida mehnat shartlarining huquqiy jihatdan yetarlicha tartibga solinmaganligi haligacha dolzarb muammo bo'lib qolmoqda.

Ekskursovodlarning hududiy taqsimoti esa xizmatlarning asosan Samarqand, Toshkent va Buxoro kabi markaziy turistik hududlarda jamlangani, boshqa viloyatlarda esa ushbu mutaxassislar yetishmasligini ko'rsatmoqda. Bu mehnat bozorida nomutanosiblikka olib kelmoqda va chekka hududlarda turizm xizmatlari sifati pasayishiga sabab bo'lishi mumkin.

Jinsiy va yosh tarkibi bo'yicha esa kasbda gender muvozanatining saqlanayotgani (erkaklar 54%, ayollar 46%) va yoshlarning (asosiy qismi 22–35 yosh) faol ishtirok etayotgani soha uchun ijobiy tendensiya sanaladi. Bu esa davlat siyosatida yosh mutaxassislar bandligini ta'minlash hamda ayollarni iqtisodiy faoliyatga jalb etish yo'nalishidagi strategiyalar bilan hamohangdir.

Til bilish darajasi va xizmat ko'rsatish tillari soni mehnatga qabul qilishda ko'p tillilikni ustuvor mezon sifatida qarash zarurligini ko'rsatadi. Ayni vaqtda faqat 2% gid 4 yoki undan ortiq tilni biladi, bu esa xalqaro turistlar oqimini samarali qamrab olishda cheklovlarga olib keladi. Shu sababli, malaka oshirish va til kurslarini majburiy tarzda litsenziyalash tizimiga bog'lash dolzarb taklif sifatida ilgari surilishi mumkin.

Gidlarni tayyorlovchi ta'lim muassasalari sonining 31 taga yetgani, kasb egalarini tayyorlashda davlat va nodavlat sektorining faol ishtirok etayotganini bildiradi. Biroq bu tizimning mehnat qonunchiligi bilan uzviy integratsiyalashmaganligi, ya'ni bitiruvchilarning bandlik va ijtimoiy himoya bilan ta'minlanishi mexanizmlari yetarli emas. Jadvalda keltirilgan ko'rsatkichlar sohada sifatli mehnat resursi shakllanayotganini ko'rsatadi. Ammo mavjud yutuqlarni mustahkamlash va davomiylikni ta'minlash uchun gid va ekskursovodlarning mehnat huquqlarini aniq belgilovchi normativ-huquqiy baza, kasb kodeksi, litsenziyalash mexanizmlari hamda hududiy tenglikni ta'minlovchi rag'batlantirish siyosati zarur. Shu yo'sinda O'zbekistonda gidlik faoliyati nafaqat turizm xizmatlari sifatini oshirishda, balki barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishda ham muhim omilga aylanishi mumkin.

Umuman olganda, gid va ekskursovodlar faoliyatini mehnat huquqi nuqtayi nazaridan tartibga solish, nafaqat ularning huquqlarini himoya qilish, balki turizm xizmatlarining umumiy sifatini oshirish, xalqaro reytinglarda mamlakat imijini mustahkamlash va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim vositaga aylanishi lozim.

3 <https://www.dlapiperdataprotection.com/index.html?c=UZ&t=law>

O'zbekiston bu borada xalqaro tajribani chuqur o'rganib, milliy qonunchilik va amaliyotni ushbu andozalarga moslashtirish orqali turizm sohasida yangi sifat bosqichiga chiqishi mumkin. Yagona maqsad – xizmat ko'rsatish sifati, inson huquqlari va mehnat adolatini uyg'unlashtirgan, ijtimoiy jihatdan barqaror va raqobatbardosh turizm tizimini shakllantirishdir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Gid va ekskursionovdlarning mehnat faoliyatini tartibga solish zamonaviy turizm sohasini barqaror rivojlantirishda muhim omillardan biridir. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, ushbu kasb egalari uchun aniq mehnat huquqiy maqom, ijtimoiy himoya va kasbiy standartlarning mavjudligi nafaqat xizmat sifati, balki turistik muhitning ishonchliligini ta'minlashda ham hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'zbekistonda bu boradagi dastlabki huquqiy asoslar yaratilgan bo'lsa-da, amaliyotda hali to'liq va tizimli mexanizm shakllanmagan. Shuning uchun, mavjud qonunchilikni takomillashtirish, bu soha vakillarining mehnat huquqlarini himoya qiluvchi aniq mexanizmlarni ishlab chiqish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

Sohani rivojlantirish uchun, avvalo, gid va ekskursionovdlar faoliyatini tartibga soluvchi alohida me'yoriy-huquqiy hujjat qabul qilinishi lozim. Bu hujjatda kasbiy akkreditatsiya, litsenziyalash, mehnat shartnomalari, ijtimoiy sug'urta va malaka oshirish tartiblari aniq belgilanishi zarur. Shuningdek, turizm sohasi vakillarining yuridik huquqlarini himoya qiluvchi mexanizmlarni mustahkamlash, ularni norasmiy bandlikdan chiqarish va xalqaro standartlar asosida kasbiy rivojlanishiga zamin yaratish bo'yicha davlat siyosatini kuchaytirish maqsadga muvofiqdir. Shu tarzda, O'zbekistonning turizm infratuzilmasi inson kapitali asosida sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. G. Yoqubov, S. Sattorov. Turizm xizmatlari va mehnat munosabatlari. – T.: Iqtisodiyot, 2020. – 224 b.
2. O. Murodov. Turizmda xizmat ko'rsatish sifati va huquqiy asoslari. – T.: TDYU, 2021. – 188 b.
3. Jean-Michel Dewailly. Le droit et les métiers du tourisme. – Paris: L'Harmattan, 2012. – 312 p.
4. Friedrich Schütze. Beschäftigungsformen im Tourismusrecht. – Berlin: Springer, 2009. – 280 S.
5. Eiko Shinotsuka. Gender and Non-Standard Work in Japan's Tourism Sector. – Tokyo: Keio University Press, 2017. – 246 p.
6. Clegg R. Regulation of Tourist Guides: A Comparative Legal Perspective. – London: Routledge, 2016. – 198 p.
7. OECD. Guide Services and Professional Standards in Tourism. – Paris: OECD Publishing, 2018. – 136 p.
8. International Labour Organization. Employment and decent work in the tourism sector. – Geneva: ILO Publications, 2021. – 154 p.
9. UNWTO. Global Code of Ethics for Tourism. – Madrid: World Tourism Organization, 2015. – 96 p.
10. European Commission. Employment in Tourism Sector – Working Conditions. – Brussels: EC Reports, 2019. – 110 p.
11. B. Nurmatov. Xalqaro turizm va huquqiy mexanizmlar. – T.: Huquq, 2019. – 192 b.
12. S. M. Gruescu. Legal Framework for Tourism Activities in the European Union. – Bucharest: ASE Publishing, 2014. – 210 p.
13. U. R. Peters. Tourism Labour Law and Industrial Relations. – New York: Palgrave Macmillan, 2011. – 234 p.
14. <https://www.dlapiperdataprotection.com/index.html?c=UZ&t=law>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
